

مدیریت ورزشی - پاییز ۱۳۹۳
دوره ۶، شماره ۳، ص: ۵۱۱ - ۵۲۹
تاریخ دریافت: ۲۴ / ۰۱ / ۹۲
تاریخ پذیرش: ۲۱ / ۰۲ / ۹۲

ارزشیابی میزان تحقق اهداف آموزشی کارشناسی ارشد تربیت بدنی بر موفقیت شغلی دانش‌آموختگان شاغل

سهیلا شجاع^{*}، جواد شهلائی^۲، حبیب هنری^۳، زینب مندعلی زاده^۴

۱. کارشناس ارشد، دانشگاه علامه طباطبائی، مدیریت ورزشی، تهران، ایران؛ ۲. دانشیار، دانشگاه علامه طباطبائی،

مدیریت ورزشی، تهران، ایران؛ ۳. استادیار، دانشگاه علامه طباطبائی، مدیریت ورزشی، تهران، ایران؛ ۴.

دانشجوی دکتری، مدیریت ورزشی دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

چکیده

هدف این تحقیق، ارزشیابی میزان تحقق اهداف آموزشی کارشناسی ارشد تربیت بدنی بر موفقیت شغلی دانش‌آموختگان شاغل است. روش تحقیق توصیفی تحلیلی است و جامعه آماری پژوهش کلیه دانش‌آموختگان شاغل سال‌های ۱۳۷۴ به بعد بودند. ابزار پژوهش پرسشنامه محقق‌ساخته بود که بعد از تعیین روایی توسط متخصصان ورزشی، پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ به دست آمد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون‌های کولموگروف-اسمیرنوف، ضریب همبستگی پیرسون، اسپیرمن، خی دو و فریدمن استفاده شد. نتایج نشان داد که بین نقش آموزش-های نظری و موفقیت شغلی دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد تربیت بدنی رابطه مثبت و معنادار وجود دارد ($P=0/01$) و $T=0/598$ ؛ بین نگرش دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد تربیت بدنی از تناسب گرایش‌های تحصیلی و شغل آنان تفاوت معنادار وجود دارد ($P=0/001$)؛ و بین رضایت دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد تربیت بدنی از ویژگی‌های آموزشی (دروس تخصصی، پایه، اختیاری) با موفقیت شغلی تنها در گرایش فیزیولوژی در دروس پایه ($T=0/558$ و $P=0/038$)، تکنیک‌های آزمایشگاهی و پایان‌نامه رابطه مثبت و معنادار مشاهده شد ($T=0/589$ و $P=0/027$). یافته‌های این پژوهش نشان داد که برای موفقیت شغلی دانش‌آموختگان بهتر است به آموزش‌های نظری و در کنار آن دروس عملی مربوط به هر گرایش توجه ویژه شود. همچنین دانش‌آموختگان میزان تناسب گرایش تحصیلی خود را با نیازهای بازار کار حدود ۷۳ درصد عنوان کردند. در نتیجه لازم است محتوای دروس به‌منظور موفقیت در شغل، مطابق با نیازهای بازار کار طراحی شود تا انگیزه لازم به‌منظور تولید علم، خلاقیت و کارآفرینی در دانشجویان تقویت و زمینه برای توسعه ورزش کشور فراهم شود.

واژه‌های کلیدی

آموزش‌های نظری، ارزشیابی، دانش‌آموختگان، کارشناسی ارشد تربیت بدنی، موفقیت شغلی.

مقدمه

امروزه، آموزش و بهسازی منابع انسانی، نوعی سرمایه‌گذاری مفید و عاملی کلیدی در توسعه محسوب می‌شود که اگر به‌درستی و شایستگی برنامه‌ریزی و اجرا شود، می‌تواند بازده اقتصادی چشمگیری داشته باشد (۱۲). در این زمینه آموزش عالی نقش اساسی در تربیت منابع انسانی برای جامعه دارد و امر خطیر تربیت نیروی متخصص را به دوش می‌کشد. در این راستا، تربیت بدنی یکی از اهداف برنامه‌های آموزش عالی محسوب می‌شود و در واقع جزء حیاتی در برنامه آموزشی دانشگاه‌های جهان به‌شمار می‌رود (۲۴). اهمیت کیفیت برنامه‌ها و موفقیت در برنامه‌های تربیت بدنی می‌تواند عامل اساسی برای بهبود سلامت و بهره‌وری افراد جامعه باشد (۲۸). بدیهی است پاسداری از این هنجارها در جامعه از اهم وظایف دست‌اندرکاران و قشر تحصیل‌کرده دانشگاهی به‌ویژه در دوره تحصیلات تکمیلی است، به‌گونه‌ای که هدف از تأسیس این دوره تربیت افراد متخصص و متعهد در تربیت بدنی و علوم ورزشی است، تا بتوانند به تعلیم و تحقیق، برنامه‌ریزی، اجرا و راهنمایی و نظارت، ارزیابی و تجزیه و تحلیل مشکلات و مسائل این شاخه از علوم انسانی بپردازند (۳). در واقع اهمیت آموزش عالی و نقش آن در موفقیت شغلی مورد توجه بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته و همچنین در حال توسعه است. به‌ویژه آنکه محیط رقابتی دانشگاه‌ها در کشورهای توسعه‌یافته موجب می‌شود تا کیفیت آموزش و اهداف آموزشی مورد نظر دانشجویان به‌ویژه دانشجویان بین‌المللی را با اهمیت در نظر بگیرند، چراکه کیفیت آموزشی و ارزشیابی این دانشجویان از محیط دانشگاه‌ها می‌تواند به در نظر گرفتن نیازهای دانشجویان کمک کرده، موجب جذب دیگر دانشجویان بین‌المللی شود و نیز موفقیت شغلی این دسته از دانشجویان را تضمین کند. ارزشیابی کیفیت آموزشی در کشورهای در حال توسعه نیز جایگاه خاص خود را دارد و مهم‌ترین چالش این دانشگاه‌ها متناسب بودن آموزش با نیازهای شغلی دانشجویان به‌منظور رشد و توسعه جامعه و رسیدن به اهداف چشم‌انداز است (۲۰).

با توجه به کارکردهای ورزش در جامعه ضرورت پرداختن به اهداف تربیت بدنی در دوره کارشناسی ارشد دو چندان می‌شود. دانش‌آموختگان تربیت بدنی باید صلاحیت و شایستگی لازم را از طریق آموزش عالی به‌منظور فعالیت در جامعه داشته باشند. بر این اساس، آموزش و شناخت نیازهای آموزشی دانش‌آموختگان تربیت بدنی ضروری است. در واقع توجه به آموزش و بهسازی نیروی انسانی افزایش بهره‌وری را به‌دنبال دارد. هدف نهایی آموزش، کارایی و اثربخشی بیشتر و بهتر است و لازمه بررسی و آگاهی از نتایج و بازده آموزش، فرایند ارزشیابی عنوان شده است. در واقع با این کار حلقه

آموزشی تکمیل می‌شود. ارزشیابی نوعی فعالیت رسمی است که برای تعیین کیفیت، اثربخشی، یا ارزش یک برنامه، فرآورده، فرایند، هدف، یا برنامه درسی به اجرا در می‌آید (۳۰). در حقیقت ارزشیابی دوره-های آموزشی از یک سو، آینه‌ای فراهم می‌آورد تا تصویری روشن‌تر از چگونگی کم و کیف فعالیت‌های آموزشی به‌دست آید و از سوی دیگر، برنامه‌ریزان و کادر آموزشی کشور را مجهز می‌سازد تا نسبت به جنبه‌های مثبت و منفی برنامه آگاهی پیدا کنند و از این راه به اثربخش کردن برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی نیروی انسانی یاری رسانند (۱۲). در این زمینه، یکی از نتایج ارزشیابی برنامه آموزشی، اندازه-گیری میزان تحقق اهداف آموزشی است. از طرفی زمانی می‌توان برنامه آموزشی را اثربخش در راستای رسیدن به اهداف دانست که نیازهای آموزشی در راستای رسیدن به موفقیت در شغل مورد نظر به‌روشنی تشخیص داده شود. به‌عبارتی موفقیت شغلی، میزان پیشرفت کنونی دانش‌آموختگان نسبت به قبل از تحصیل در کارشناسی ارشد از لحاظ میزان درآمد، ارتقای شغلی و بهبود مهارت‌های علمی تعریف شده است (۱۹). در این زمینه ارزشیابی دانشجویان از کیفیت آموزش عالی، رویه شناخته‌شده‌ای است. همچنین شایستگی دانش‌آموختگان به‌منظور ارزشیابی کیفیت آموزشی از سوی برخی مراجع علمی مورد تردید واقع شده است و در مقابل برخی محققان از این رویه که دانش‌آموختگان شایستگی لازم را برای ارزشیابی کیفیت آموزشی دارند، قویاً حمایت می‌کنند (۲۰).

در این راستا پژوهش‌های پراکنده‌ای در زمینه ارزشیابی تربیت بدنی در کشور صورت گرفته است؛ از جمله تحقیق بیات (۱۳۸۵)، که بیان داشت جذب دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی کشور در بازار کار منوط به داشتن توانایی‌ها و ویژگی‌هایی است که بخشی از آنها باید در طول دوران تحصیل در دانشگاه ایجاد شود و عدم تناسب بین این فرایندها و مواد آموزشی رشته‌های تحصیلی موجود در دانشگاه‌ها با مهارت‌ها و توانایی‌های مورد نیاز بازار کار، مهم‌ترین عامل موفق نبودن دانش‌آموختگان در کارایی و اشتغال است (۶). آقای (۱۳۷۶) نیز، در تحقیقی با عنوان «بررسی وضعیت آموزش کارشناسی ارشد رشته تربیت بدنی از دیدگاه دانشجویان» بیان داشت که نحوه ارزشیابی نهایی استادان در دروس نظری و عملی از فعالیت‌های عملی و علمی دانشجویان تربیت بدنی در حد مطلوبی نیست و دانشجویان تربیت بدنی نسبت به آن اظهار نارضایتی می‌کنند (۵). اسمعیلی و همکاران (۱۳۷۸) به این نتیجه رسیدند که ۹۲/۳ درصد دانشجویان معتقدند که واحدهای درسی کارشناسی ارشد تربیت بدنی فقط تا حدودی متمایل به کم برای اهدافی که خودشان نام برده‌اند مناسب است و ۷۳/۴ درصد معتقدند که واحدهای درسی کارشناسی ارشد تربیت بدنی فقط تا حدودی

متمایل به کم برای شغل آینده آنان مناسب است (۲). همچنین علیزاده و نصیری (۱۳۸۰) در پژوهشی با عنوان «بررسی مشکلات شغلی دانش‌آموختگان رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی» به این نتیجه رسیدند که یکی از مشکلات دانش‌آموختگان نامتناسب بودن دروس دوره کارشناسی با نیاز جامعه و شغلی ایشان است (۱۱). خلجی (۱۳۸۱) نیز در پژوهشی مشابه به ارزیابی برنامه دوره کارشناسی تربیت بدنی از دیدگاه دانش‌آموختگان شاغل در استان مرکزی پرداخت و در نتیجه‌گیری خود بیان داشت که در دروس نظری، تخصصی و اختیاری دروس روان‌شناسی و تمرین دبیری باید در دوره کارشناسی تربیت بدنی بیشتر مورد اهمیت مدرسان، برنامه‌ریزان و دانشجویان قرار گیرد (۸). هادوی و مهدی‌پور (۱۳۸۴)، در پژوهشی به طراحی الگویی برای ارزشیابی دوره کارشناسی تربیت بدنی پرداختند و وضعیت موجود این دوره را نسبتاً مطلوب گزارش کردند. همچنین آنها الگوی پیشنهادی ارزشیابی را در قالب عواملی مانند فرایند یاددهی، یادگیری، برنامه‌های آموزشی و درسی، امکانات و تجهیزات و ساختار سازمانی و مدیریت توصیف کردند (۱۸). حیدری‌نژاد و همکاران (۱۳۸۵) در ارزیابی دانشکده‌ها و گروه‌های آموزشی تربیت بدنی در دانشگاه‌های دولتی، کارایی اعضای هیأت علمی و خدمات تخصصی و بودجه و بخش آموزشی و پژوهشی در دانشگاه‌ها را تأیید کردند. علاوه بر این نتایج آنها اثربخشی این خدمات تخصصی اعضای هیأت علمی را در محیطی بیرونی تأیید کرد (۷). میزانی (۱۳۸۷) نیز در پژوهشی از جمله مشکلات تدوین پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد را توانایی علمی و عملی محدود دانشجویان، کیفیت راهنمایی نامناسب استادان راهنما و داور و نیز دسترسی محدود به منابع مالی عنوان کرد. در واقع به نظر وی ارزشیابی علمی دانشجویان کارشناسی ارشد نسبت به محتوای علمی دانشگاه‌ها نامناسب بوده است (۱۶).

در پژوهشی دیگر اتقیاء (۱۳۹۰) به بررسی کیفیت دوره‌های تحصیلات تکمیلی رشته تربیت بدنی در دانشکده‌های تربیت بدنی کشور از دیدگاه دانشجویان و اعضای هیأت علمی پرداخت و عنوان کرد کیفیت محتوای آموزشی از دیدگاه دانشجویان با میانگین ۷۶/۹۶ درصد ضعیف بود و دانشجویان کیفیت مدیریت و برنامه‌ریزی دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری را با میانگین ۴۷/۳ درصد مطلوب ارزیابی کردند. همچنین گروه مورد مطالعه با میانگین ۴۰/۲۶ درصد تا حدودی از کیفیت فضاهای آموزشی و تجهیزاتی رضایت داشتند (۱).

از جمله تحقیقات مشابه خارجی تحقیق پیتر و اروین^۱ (۲۰۰۶) است که در پژوهشی به این نتیجه دست یافت که کیفیت آموزش (تحصیلات) و بهره‌برداری پایین از مهارت‌ها عاملی روشن در تعدیل دستمزدهاست که در نتیجه آن آموزش‌های نظری عاملی اساسی در موفقیت شغلی این دانش‌آموختگان بیان شد، به‌گونه‌ای که فارغ‌التحصیلان از دانشگاه‌های معتبر که از کیفیت آموزشی بالایی برخوردارند، بخت بیشتری برای به‌دست آوردن شغل و موفقیت شغلی دارند (۲۵). فن

لیانگ^۲ و همکاران (۲۰۰۹) در تحقیقی روی دانش‌آموختگان آموزش عالی در سرتاسر کشور چین که سال ۲۰۰۳ در دانشگاه پکینگ^۳ فارغ‌التحصیل شده بودند، نتیجه گرفتند که آموزش‌ها، به‌طور مستقیم مهارت‌های انفرادی و توانایی دانش‌آموختگان را برای سود بردن در بازار کار تقویت می‌کند. آموزش بیشتر و بهتر و اختصاص کار به کاردان و متناسب بودن آموزش با نیازهای شغلی موجب بهره‌وری و درآمد بیشتر می‌شود و در واقع فرایند ارزشیابی مطلوبی را برای آموزش در دانشگاه پکینگ عنوان کردند (۲۲). آنجل^۴ و همکاران (۲۰۰۸) در تحقیقی به ارزیابی کیفیت آموزشی دانشگاه‌های انگلستان در دوره‌های تحصیلات تکمیلی پرداختند و مهم‌ترین عوامل در نظر گرفته‌شده به‌منظور ارزیابی دانشگاه از دید دانشجویان را کیفیت علمی و میزان ارتباط مراکز علمی با صنعت و متناسب بودن آموزش‌های دانشگاه با نیازهای جامعه عنوان کردند (۲۷). رجب^۵ و همکاران (۲۰۱۱)، در بررسی کیفیت آموزش عالی در دانشگاه‌های مالزی به این نتیجه رسیدند که میزان رضایت دانشجویان تحصیلات تکمیلی از دانشگاه‌های مالزی در حد متوسط و کیفیت آموزش و یادگیری نیز در حد متوسط بوده است (۲۶).

از آنجا که در حال حاضر یکی از مشکلات و بحران‌های اجتماعی، مسئله اشتغال و آینده شغلی برای جوانان به‌ویژه دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها و تأمین انتظارات آنان بدین وسیله است، بنابراین کار و اشتغال یکی از مباحث اصلی اقتصادی به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، مانند ایران که با کثرت جمعیت جوان مواجهند، به‌شمار می‌رود (۶). با توجه به اهمیت اشتغال و رابطه آن با آموخته‌های فارغ‌التحصیلان و با در نظر گرفتن این نکته که تحقیقات پیشین رابطه بین آموزش و اشتغال، ارتباط دروس با نیازهای شغلی، انتظارات فراگیران از آینده شغلی بررسی نشده و نیز تحقیقی مبتنی بر رابطه بین تحقق اهداف آموزشی و موفقیت شغلی در دوره کارشناسی ارشد صورت نگرفته است، محققان تلاش دارند تا کیفیت

1. Pietro&Urwin
2. Fengliang
3. Peking
4. Angell
5. Rajab

آموزش‌های نظری در دوره کارشناسی ارشد تربیت بدنی در گرایش‌های مختلف و رابطه آن با موفقیت آنان در شغل انتخابی‌شان را بررسی کنند و به این پرسش پاسخ دهند که «تا چه اندازه آموخته‌های فارغ‌التحصیلان کارشناسی ارشد تربیت بدنی متناسب با حرفه و پاسخگوی نیازهای شغلی آنان است؟» پاسخ به این پرسش می‌تواند ضمن بررسی کیفیت سطوح علمی و آموزشی، پیوند مدیران و دست‌اندرکاران امر برنامه‌ریزی در بخش کارشناسی ارشد تربیت بدنی را با نیازهای جامعه ورزشی افزایش دهد و به فرایند برنامه‌ریزی آینده برای این رشته تحصیلی کمک کند، چراکه باید گسترش کمی در آموزش عالی متناسب با کیفیت علمی، پژوهشی و نیازهای متنوع و رو به رشد جامعه باشد.

روش‌شناسی تحقیق

روش تحقیق توصیفی پیمایشی از نوع کاربردی است که در آن ویژگی‌های فردی از جمله جنس و تاریخ فراغت از تحصیل، نوع استخدام و محل خدمت بررسی شده است. جامعه آماری پژوهش را کلیه دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد تربیت بدنی در شهرهای منتخب کشور که از سال ۱۳۷۴ در گرایش‌های تربیت بدنی فارغ‌التحصیل شده و شاغل هستند، تشکیل می‌دهد. از آنجا که هدف این تحقیق، بررسی تناسب آموزش‌ها با موفقیت شغلی دانش‌آموختگان است و در این راستا خود فارغ‌التحصیل، محور است، رویکرد ارزشیابی از دید فارغ‌التحصیلانی که دوران دانشجویی را سپری کرده و اینک مشغول به کارند، بررسی می‌شود.

با توجه به ماهیت تحقیق و با در نظر گرفتن محدودیت‌های تحقیق که شامل فقدان پراکندگی فارغ‌التحصیلان بود، از روش نمونه‌گیری هدفمند استفاده شد و در نهایت از ۳۱۰ پرسشنامه توزیع شده، ۲۸۰ پرسشنامه جمع‌آوری و داده‌های آن تجزیه و تحلیل شد. جامعه آماری شامل دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد از همه گرایش‌های تربیت بدنی از دانشگاه‌های مختلف کشور (دولتی، آزاد، پیام نور و غیرانتفاعی) (۱۰۴۳ نفر) براساس شمارش پذیرش‌های کارشناسی ارشد در دفترچه و سایت سازمان سنجش بود.

جدول ۱. نمونه آماری به تفکیک مؤسسه محل خدمت دانش‌آموختگان

مؤسسه محل خدمت										رشته تربیت بدنی
شغل آزاد	آکادمی ملی المپیک	پژوهشکده تربیت بدنی	وزارت علوم، تحقیقات، فناوری	آموزش و پرورش	شرکت نفت	شهرداری	دانشگاه	باشگاه	سازمان ورزش	
۴	۳	۳	۳	۲۸	۱۰	۲۵	۱۵۶	۱۰	۳۸	کارشناسی ارشد
۲۸۰										جمع کل

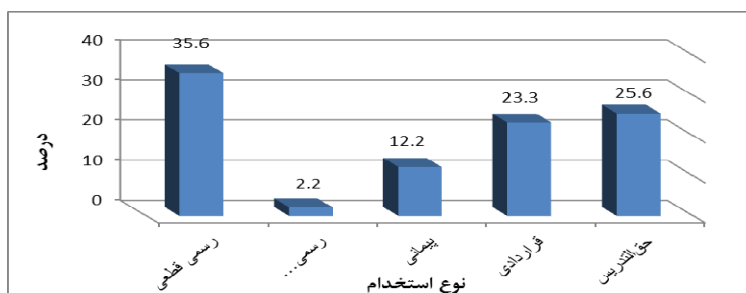
همان‌گونه که جدول ۱ نشان می‌دهد، اکثریت نمونه‌های تحقیق فارغ‌التحصیلانی بودند که در دانشگاه به صورت حق‌التدریس، پیمانی و آزمایشی در حال تدریس بودند. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه استفاده شد. به دلیل نبود ابزار استاندارد سازگار با اهداف تحقیق، پس از بررسی منابع موجود پرسشنامه محقق‌ساخته‌ای براساس مقیاس پنج‌ارزشی لیکرت طراحی شد که پس از تأیید روایی صوری و محتوایی پرسشنامه توسط استادان و متخصصان، ضریب پایایی آن نیز از طریق مطالعه مقدماتی و محاسبه ضریب آلفای کرونباخ تأیید شد (۰/۸۹). سپس پرسشنامه مورد نظر در بین آزمودنی‌های تحقیق توزیع شد و داده‌های حاصل برای تجزیه و تحلیل آماری استفاده شد. داده‌های جمع‌آوری شده پس از استخراج و دسته‌بندی در بسته نرم‌افزاری اسپس اس^۱ به رایانه وارد شد. برای ارائه داده‌های توصیفی از شاخص‌های فراوانی و رسم نمودار استفاده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش آمار استنباطی، از آزمون‌های کولموگروف-اسمیرنوف، ضریب همبستگی پیرسون و اسپیرمن، خی دو و رتبه‌ای فریدمن استفاده شد.

نتایج تحقیق

در بررسی جنسیت دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد تربیت بدنی شاغل، ۵۷/۸ درصد دانش‌آموختگان

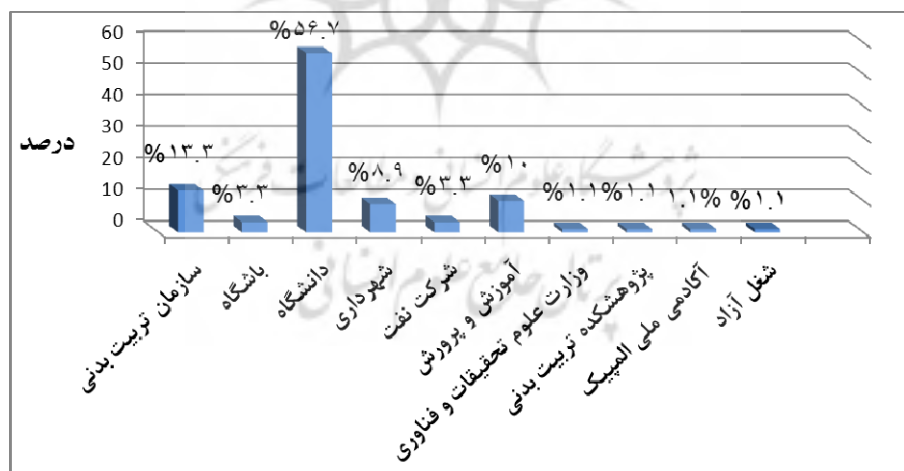
1. SPSS

شاغل مرد و ۴۲/۲ درصد دانش‌آموختگان شاغل زن بودند. تاریخ فراغت از تحصیل دانش‌آموختگان در دو طبقه ۷۴-۷۹ و ۸۰-۸۸ تقسیم‌بندی و بررسی شد. تاریخ فراغت از تحصیل ۱۶/۷ درصد دانش‌آموختگان بین سال‌های ۷۴-۷۹ و ۸۳/۳ درصد بین سال‌های ۸۰-۸۸ بود.

شکل ۱. توزیع درصدی نوع استخدام دانش‌آموختگان تربیت بدنی

نوع استخدام دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد تربیت بدنی شاغل به پنج طبقه رسمی قطعی، رسمی آزمایشی، پیمانی، قراردادی و حق التدریس طبقه‌بندی شد که از این تعداد، ۳۵/۶ درصد استخدام رسمی قطعی، ۳/۳ درصد استخدام رسمی آزمایشی، ۱۲/۲ درصد استخدام پیمانی، ۲۳/۳ درصد استخدام قراردادی و ۲۵/۶ درصد استخدام حق التدریس بود.

شکل ۲. توزیع درصدی مؤسسه محل خدمت دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد تربیت بدنی

همان گونه که شکل ۲ نشان می‌دهد، مؤسسه محل خدمت دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد تربیت بدنی شاغل به نه طبقه سازمان تربیت بدنی، باشگاه، دانشگاه، شهرداری، شرکت نفت، آموزش و پرورش، وزارت تحقیقات و فناوری و پژوهشکده، آکادمی ملی المپیک و شغل آزاد طبقه‌بندی شد که ۱۳/۳ درصد سازمان تربیت بدنی، ۳/۳ درصد باشگاه، ۵۶/۷ درصد دانشگاه، ۸/۹ درصد شهرداری، ۳/۳ درصد شرکت نفت، ۱۰ درصد آموزش و پرورش، ۱/۱ درصد وزارت تحقیقات و فناوری، ۱/۱ درصد پژوهشکده، ۱/۱ درصد آکادمی ملی المپیک، ۱/۱ درصد شغل آزاد را محل خدمت خود ذکر کردند.

در بخش استنباطی به منظور بررسی اینکه آیا ارتباط معناداری بین نقش آموزش‌های نظری و موفقیت شغلی دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد تربیت بدنی وجود دارد یا خیر، ابتدا از آزمون کولموگروف اسمیرنوف برای تعیین نرمال بودن استفاده شد. براساس این آزمون، توزیع آموزش‌های نظری ($P=0/402, Z=0/893$) و موفقیت شغلی ($P=0/065, Z=1/309$) معنادار نیست، بنابراین توزیع هر دو طبیعی است.

برای بررسی ارتباط بین این دو متغیر از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲. آزمون پیرسون برای بررسی ارتباط بین آموزش‌های نظری و موفقیت شغلی

متغیر مستقل	متغیر وابسته	معناداری	ضریب همبستگی
آموزش‌های نظری	موفقیت شغلی	۰/۰۰۱	۰/۵۹۸

همان‌طور که جدول ۲ نشان می‌دهد، بین آموزش‌های نظری و موفقیت شغلی ارتباط معناداری وجود دارد.

جدول ۳. توزیع درصد فراوانی تفاوت بین نگرش دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد تربیت بدنی به گرایش‌های تحصیلی و شغل آنان

متغیر	ارزش	درصد
تفکیک رشته به گرایش‌های گوناگون از ابتدای تحصیل در توانمندی شما مؤثر بوده است	خیلی کم	۷/۷
	کم	۱۵/۵
	متوسط	۳۵/۵
	زیاد	۳۲/۲
	خیلی زیاد	۵/۵

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که ۳۷/۷ درصد پاسخ‌دهنده‌ها یعنی اکثریت پاسخ‌های خیلی زیاد و زیاد ذکر کرده‌اند که گرایش تحصیلی آنها با شغلشان مرتبط است و ۳۵/۵ درصد نیز پاسخ متوسط داده‌اند و ۲۳/۲ درصد با پاسخ‌های کم و خیلی کم گرایش تحصیلی خود را غیرمرتبط با شغلشان دانسته‌اند، ۳/۶ درصد نیز به این پرسش پاسخ نداده‌اند.

در بررسی اینکه بین نگرش دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد تربیت بدنی به گرایش‌های تحصیلی و شغل آنان تفاوت معناداری وجود دارد یا خیر، از آزمون χ^2 دو استفاده شد. براساس آزمون χ^2 دو (P=۰/۰۰۱، $\chi^2=۳۵/۷۰۱$) بین نگرش دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد تربیت بدنی به گرایش‌های تحصیلی و شغل آنان در سطح ۰/۰۰۱ تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۴. آزمون فریدمن به منظور رتبه‌بندی میزان تناسب گرایش دانش‌آموختگان با شغل آنان

گرایش	اولویت	میانگین رتبه
مدیریت ورزشی	۱	۳/۴۱
آسیب‌شناسی ورزشی	۲	۳/۱۴
عمومی	۳	۳/۱۱
فیزیولوژی ورزشی	۴	۳
بیومکانیک ورزشی	۵	۳
رفتار حرکتی	۶	۲/۵۷

همان‌گونه که جدول ۴ نشان می‌دهد، دانش‌آموختگان مدیریت ورزشی از نظر میزان تناسب گرایش با شغلشان در رتبه اول بودند و سپس دانش‌آموختگان آسیب‌شناسی در رتبه دوم و در نهایت میزان نگرش دانش‌آموختگان نسبت به تناسب گرایش رفتار حرکتی با شغل آنان در رتبه آخر بود. در بررسی ارتباط بین رضایت دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد تربیت بدنی از ویژگی‌های آموزشی با موفقیت شغلی، از آزمون همبستگی اسپیرمن استفاده شد که نتایج در جدول ۵ نشان داده شده است.

جدول ۵. آزمون اسپیرمن برای بررسی رابطه ویژگی‌های آموزشی با موفقیت شغلی برای گرایش‌های

تربیت بدنی		متغیر مستقل	متغیر وابسته	ضریب همبستگی	معناداری
آسیب‌شناسی	دروس تخصصی	۰/۳۱۶	۰/۴۴۸		
	دروس پایه	۰/۳۸۹	۰/۳۰۴		
	دروس اختیاری	۰/۲۱	۰/۰۹		
بیومکانیک	دروس تخصصی	۰/۶۶۶	۰/۱۷۴		
	دروس پایه	۰/۳۱۶	۰/۴۴۸		
	دروس اختیاری				
فیزیولوژی	دروس تخصصی	۰/۴۸۵	۰/۰۹۳		
	دروس پایه	۰/۵۵۸	۰/۰۳۸		
	دروس اختیاری	۰/۵۸۹	۰/۰۲۷		
رفتار حرکتی	دروس تخصصی	۰/۲۹۳	۰/۳۶۲		
	دروس پایه	۰/۰۵۳	۰/۸۷۴		
	دروس اختیاری				
مدیریت ورزشی	دروس تخصصی	۰/۰۷۲	۰/۴۵۷		
	دروس پایه	۰/۱۷۲	۰/۴۵۷		
	دروس اختیاری				
عمومی	دروس تخصصی	۰/۲۱۹	۰/۳۵۴		
	دروس پایه	۰/۲۴۷	۰/۳۰۸		
دروس اختیاری					

همان‌گونه که جدول ۵ نشان می‌دهد، تنها در گرایش فیزیولوژی بین دروس پایه و اختیاری با موفقیت شغلی رابطه معنادار وجود دارد و در بقیه گرایش‌ها این رابطه معنادار نبوده است. دروس پایه برای گرایش آسیب‌شناسی براساس تعریف وزارت علوم، تحقیقات و فناوری شامل تجزیه و تحلیل آماری پیشرفته، روش تحقیق، متون خارجی تخصصی و کامپیوتر بود. دروس تخصصی شامل حرکت‌شناسی پیشرفته، حرکت اصلاحی پیشرفته، فیزیولوژی دستگاه اعصاب مرکزی، پاتوفیزیولوژی دستگاه اعصاب مرکزی، آسیب‌شناسی پیشرفته ورزشی، سمینار در حرکت اصلاحی و آسیب‌شناسی، آزمایشگاه حرکت اصلاحی و آسیب‌شناسی و پایان‌نامه و برای دروس انتخابی، ورزش معلولان، اصول توانبخشی و فیزیوتراپی، روان‌شناسی معلولان جسمی و ذهنی، علم تمرین افراد ویژه،

آب‌درمانی، حرکت‌درمانی و نوتوانی، آشنایی با EMG و آزمون عضلانی بود. در پرسشنامه برای بقیه گرایش‌ها، مجموعه دروس تخصصی، پایه و اختیاری برای پاسخ‌دهندگان مشخص شد.

بحث و نتیجه‌گیری

ارزیابی برنامه‌های نظام آموزش عالی مسئله بسیار مهمی است که به‌طور منظم در بیشتر رشته‌های دانشگاهی انجام نگرفته است. بدیهی است که ارزیابی جزء جدانشدنی هر گونه فعالیت آموزشی اعم از برنامه‌ریزی و اجراست (۱۵). وجود مراکز آموزشی و پژوهشی و دانشگاه‌هایی که بتوانند هرچه سریع‌تر نسبت به روزآمد شدن خود در ابعاد مختلف علمی مطرح در سطح دنیا گام بردارند و در سایه این تغییر و تحول نسبت به روزآمد شدن خود در ابعاد مختلف علمی مطرح در سطح دنیا اقدام کنند و در سایه این تغییر و تحول نسبت به رشد و ارتقای جامعه و توسعه آن نقش اساسی ایفا کنند، از اساسی‌ترین وظایف برنامه‌ریزان راهبردی آموزش عالی در کشورها تلقی شده است. در این زمینه تغییر و تحول در برنامه‌های آموزشی کارشناسی ارشد تربیت بدنی بر مبنای ارزشیابی مبتنی بر موفقیت شغلی دانش‌آموختگان می‌تواند تغییر و تحول سازنده‌ای در بخش ورزش و تولیدات علمی داشته باشد. بنابراین هدف این پژوهش ارزشیابی میزان تحقق اهداف آموزشی تربیت بدنی کارشناسی ارشد بر موفقیت شغلی دانش‌آموختگان شاغل بود.

در ابتدا عنوان شد که ارتباط معناداری بین آموزش‌های نظری و موفقیت شغلی وجود دارد که با نتایج ودلی و برتان (۲۰۰۰)، پیتر و اروین (۲۰۰۶)، چیا و میلر (۲۰۰۸) و فن لیانگ و همکاران (۲۰۰۹) همخوانی دارد (۲۹، ۲۲، ۲۱). به‌نظر می‌رسد آموزش‌های نظری پایه و اساس مفاهیم و آموزش‌های عملی را در پی داشته باشد و احتمالاً در نظام استخدامی در بازار و رقابت، سرمایه انسانی و به‌دنبال آن دانش به‌دست‌آمده از تجربیات و آموزش‌های نظری مهم است و نیز اینکه هر کدام از گرایش‌های تربیت بدنی از رشته‌هایی که دروس نظری در ارتباط با دروس عملی مانند پایان‌نامه است، در نظر گرفته شده‌اند که به‌کاربرد بودن هرچه بیشتر آن کمک می‌کند، چراکه یکی از عواملی که امروزه بر ماندگاری شغل اثر داشته است، توجه به آموزش‌های نظری در دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی است (۹). از آنجا که دروس و آموزش‌های نظری در موفقیت شغلی دانش‌آموختگان نقش مفید و مؤثری داشته است، به‌نظر می‌رسد که در کنار این دروس، باید به دروس عملی و تخصصی هر گرایش توجه بیشتری معطوف شود، چراکه هرچه رضایت دانش‌آموختگان از دروس عملی و تخصصی مرتبط با هر گرایش بیشتر باشد، انگیزه آنان

برای موفقیت شغلی بیشتر است. بنابراین برای تناسب بین دروس ارائه شده با نیازهای بازار کار به منظور موفقیت شغلی دانش‌آموختگان باید محتوای مواد و دروس آموزشی منطبق بر اهداف و نیازهای بازار کار باشد و تخصصی تر شده و بینش مربوط به کار در آنها ایجاد شود. از طرفی نتیجه به دست آمده با تحقیق بیات (۱۳۸۵) که عنوان کرد دروس نظری موجب موفقیت شغلی نمی‌شود، همخوانی ندارد. ممکن است تناقض در نتایج، حاصل ابزار و پرسشنامه‌های متفاوت برای پژوهش‌های انجام گرفته باشد.

همچنین این موضوع بررسی شد که بین نگرش دانش‌آموختگان تربیت بدنی به تناسب شغل با گرایش آنان تفاوت معناداری وجود دارد که با نتایج تحقیق صابونچی (۱۳۷۹) همخوانی دارد (۱۰). بدین معنا که دانش‌آموختگان مدیریت ورزشی از نظر تناسب گرایش با شغلشان در رتبه اول و دانش‌آموختگان آسیب‌شناسی در رتبه دوم و دانش‌آموختگان بیومکانیک و رفتار حرکتی از نظر میزان تناسب گرایش با شغلشان در رتبه آخر قرار داشتند. با توجه به نتایج به دست آمده به نظر می‌رسد که به تناسب نیازهای جامعه از میزان توانایی و تخصص دانش‌آموختگان تربیت بدنی، به ویژه در گرایش‌های بیومکانیک و رفتار حرکتی استفاده نشده است. همچنین ممکن است به دلیل عدم نهادینه‌سازی کاربردهای بیومکانیک و رفتار حرکتی و عدم باور به کاربرد این گرایش‌ها در بخش ورزش‌های کاربردی، مهندسی ورزش یا روان‌شناسی ورزشی و نگرش‌های اجتماعی، این تفاوت‌ها در میزان تناسب تخصص با شغلشان وجود داشته باشد. از طرفی گرایش مدیریت ورزشی ممکن است به این دلیل در اولویت اول تناسب با شغل دانش‌آموختگان باشد که توسعه و ارتقای سطح فعالیت‌های ورزشی در سطوح گسترده آموزشی، تفریحی و قهرمانی و به دلیل گسترش حضور مردم در فعالیت‌های سلامت‌بخش ورزشی، تعدد سازمان‌ها، مشاغل، تسهیلات و خدمات ورزشی در بخش‌های دولتی و خصوصی نیاز به وجود مدیران تعلیم‌دیده، قلمرو مدیریت ورزش را گسترده ساخته است (۱۷).

نتایج نهایی با نتایج تحقیق فتحی‌اجارگاه و شفیعی (۱۳۸۶)، همتی (۱۳۸۳) و چیذری (۲۰۰۷) در گرایش فیزیولوژی ورزشی همخوانی دارد (۱۳، ۱۹، ۲۳). به نظر می‌رسد گرایش فیزیولوژی ورزشی به دلیل ماهیت و نهادی شدن آن در بخش ورزش حرفه‌ای و همگانی کاربرد بیشتری پیدا کرده است، چراکه از نظر بسیاری از محققان، دانش فیزیولوژی ورزش در دو یا سه دهه اخیر پیشرفت چشمگیری کرده است. امروزه از دل این دانش پیشرفته، رشته‌های دیگری سر برآورده است که کاربردهای عملی فراوانی دارد (۱۴). در واقع هرچه میزان رضایت از ویژگی‌های آموزشی بیشتر باشد یا به عبارتی کیفیت آموزشی متناسب با میزان کاربردی بودن، پاسخگویی به نیازهای شغلی و کسب مهارت‌های حرفه‌ای از دید

دانش‌آموختگان بالاتر باشد، میزان موفقیت بیشتر خواهد بود که در مورد دروس تخصصی، پایه و اختیاری گرایش‌های رفتار حرکتی، مدیریت ورزشی، بیومکانیک و آسیب‌شناسی این رابطه معنادار نبوده است که با نتایج هادوی و مهدی‌پور (۱۳۸۴)، حیدری‌نژاد و همکاران (۱۳۸۵) و اتقیاء (۱۳۹۰) در بخش کیفیت آموزشی همخوانی ندارد، ولی با نتایج آقایی (۱۳۷۶) و اسمعیلی و همکاران (۱۳۷۸)، میزانی (۱۳۸۷) همخوانی دارد (۵،۲). به نظر می‌رسد که ویژگی‌های آموزشی و دروس مورد نظر نتوانسته است موفقیت شغلی را افزایش دهد و این امر لزوم توجه برنامه‌ریزان را بیشتر طلب می‌کند، در واقع توسعه دروس و گرایش‌های تربیت بدنی و غنای آن می‌تواند به توسعه ورزش کشور کمک کند. چراکه مبانی علمی این حوزه، به‌طور وسیعی گسترش یافته و در نتیجه مربیان به فعالیت‌های تخصصی علاقه‌مند شده‌اند که حاصل این توسعه و تخصصی شدن، افزایش تعداد حرفه‌ها و تخصص‌ها در زمینه ورزش و تربیت بدنی است. پیدایش این قلمروهای تخصصی به‌طور وسیعی در گسترش مبانی علمی رشته مؤثر بوده است. با وجود تخصصی شدن، هدف تمام این قلمروها، مطالعه حرکت انسان از دیدگاه اختصاصی است و در این میان برای یک فرد حرفه‌ای در رشته تربیت بدنی، شناخت و آگاهی از حیطه‌های مختلف تخصصی و درک همبستگی متقابل آنها اهمیت فراوانی دارد (۵). از این‌رو توجه به ویژگی‌های آموزشی برای رسیدن به این اهداف برای جامعه ضروری است.

در نتیجه‌گیری کلی به نظر می‌رسد با توجه به تعریف ارزشیابی از دیدگاه وارتن و سندرز (۱۹۸۷)، که فعالیت رسمی به‌منظور تعیین کیفیت و اثربخشی برنامه درسی تعریف شده است (۳۰)، کیفیت و میزان کارایی هر کدام از گرایش‌های تربیت بدنی از دیدگاه دانش‌آموختگان با اهداف مورد نظر وزارت علوم در هر کدام از گرایش‌ها فاصله دارد و همچنین نگرش دانش‌آموختگان در مورد موفقیت شغلی به تناسب ویژگی‌ها و کیفیت آموزشی، میزان به‌کارگیری دانش در تجارب دانش‌آموختگان متناسب نبوده و همچنین به‌کارگیری توانمندی آنها همسو با شغل آنها نبوده است، بنابراین نقایص موجود در برنامه‌های آموزشی و متناسب نبودن آن با نیازهای جامعه باید از سوی مدیران و برنامه‌ریزان و استادان این حوزه برای اثربخشی، کارایی بیشتر دانش‌آموختگان مدنظر قرار گیرد و این مهم از طریق تجدید نظر در برنامه‌های آموزشی و استانداردسازی آن امکان‌پذیر است.

در نهایت، تدوین هدف‌های آموزشی متناسب با نیازهای جامعه و کاربردی بودن برنامه‌های آموزشی، بازنگری در برنامه‌های آموزشی و تجدید نظر آن به‌منظور استانداردسازی برنامه‌های آموزشی و متناسب ساختن محتوای آموزشی و پژوهشی متناسب با مهارت‌های شغلی از سوی برنامه‌ریزان، می‌تواند

گامی مؤثر در راستای توسعه ورزش و بهره‌وری برای دانش‌آموختگان باشد. چراکه توسعه مفهومی است که در آموزش عالی می‌توان از آن به‌عنوان کیفیت یاد کرد که با رشد متمایز است؛ به عبارتی توسعه افزایش ظرفیت و توانایی است نه افزایش دستاورد (۴). بنابراین در آموزش عالی نیز توجه به کیفیت یادگیری باید مهم‌تر از کمیت تلقی شود. در واقع کیفیت یادگیری باید موجب افزایش آگاهی دانش-آموختگان از جامعه از طریق تحقیق، گسترش علایق و مهارت‌ها و استفاده از مهارت‌های یادگرفته‌شده در جهت موفقیت شغلی شود.

پیشنهادهای کاربردی

- ❖ ایجاد ساختاری مناسب برای برنامه‌های آموزشی تربیت بدنی؛
- ❖ مشارکت اعضای هیأت علمی در ارتقای کیفیت هرچه بیشتر برنامه‌های آموزشی تربیت بدنی به‌منظور ایجاد تناسب هرچه بیشتر برنامه‌های آموزشی با محتوای شغلی گرایش‌های تربیت بدنی؛
- ❖ به‌کارگیری راهبرد یادگیری دانش‌محور در دانشکده‌ها؛
- ❖ تأکید بر تحقیق و توسعه در مراکز علمی، دانشکده‌ها و ترکیب شدن گروه تربیت بدنی با گروه‌های دیگر (تجارت، اقتصاد، ارتباطات) با در نظر گرفتن ماهیت بین‌رشته‌ای هریک از گرایش‌های تربیت بدنی با دیگر رشته‌های علمی و در نتیجه حمایت از ارتقای کیفیت آموزشی؛
- ❖ تقویت نظام آموزشی با تأکید بر برگزاری دوره‌های کارآفرینی و ایجاد خدمات مشاوره‌ای کارآفرینی به‌منظور افزایش سطح دانش تئوری و عملی همراه برای دانشجویان تربیت بدنی؛
- ❖ ایجاد و تقویت ارتباط مراکز علمی دانشکده‌های تربیت بدنی با صنعت ورزش و تأسیس مرکز تحقیق صنعت ورزش در راستای حمایت دانشکده‌های تربیت بدنی و همین‌طور پژوهشگاه تربیت بدنی به‌منظور نوآوری در علوم ورزشی و تجاری‌سازی دانش به‌منظور موفقیت شغلی متناسب با هریک از گرایش‌های تربیت بدنی و علوم ورزشی؛
- ❖ ارائه دوره‌های آموزشی در گرایش‌های تربیت بدنی به‌منظور تقویت سیستم آموخته‌های کیفی دانشجویان مانند تقویت مهارت‌های کارآفرینی و ارتباطی متناسب با توانایی آنان در تطابق با محیط و جامعه.

منابع و مآخذ

۱. اتقیاء، ناهید. (۱۳۹۱). "بررسی کیفیت دوره‌های تحصیلات تکمیلی رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی در دانشگاه‌های دولتی کشور از دیدگاه دانشجویان". اعضای هیئت علمی و مدیران این دوره‌ها. مطالعات مدیریت ورزشی پژوهشگاه تربیت بدنی، دوره ۴، شماره ۱۶، ص: ۱۳-۳۶.
۲. اسماعیلی، محمدرضا. (۱۳۷۸). "بررسی ویژگی‌های تدریس مدرسان رشته تربیت بدنی کارشناسی ارشد از دیدگاه دانشجویان". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده علوم - انسانی، ص: ۱-۱۲۸.
۳. اسماعیلی، محمدرضا و کوزه‌چیان، هاشم و کیامنش، علی‌رضا. (۱۳۷۹). "بررسی وضعیت شغل و حرفه دانش‌آموختگان کارشناسی ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی". چهارمین همایش ملی تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه گیلان.
۴. ایکاف، راسل. (۱۳۸۹). "برنامه‌ریزی تعاملی، مدیریت هماهنگ با تحول برای ساختن آینده سازمان (چاپ پنجم)". ترجمه خلیلی شورینی، سهراب، تهران: نشر مرکز، ص ۱۶.
۵. آقایی، نجف. (۱۳۷۶). "بررسی وضعیت آموزش رشته تربیت بدنی (مقطع ارشد) از دیدگاه دانشجویان". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس، ص: ۱-۱۲۹.
۶. بیات، فاطمه. (۱۳۸۵). "بررسی انتظارات شغلی دانشجویان تربیت بدنی از اشتغال و آینده شغلی آنان". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه پیام نور، ص: ۱-۱۳۶.
۷. حیدری‌نژاد، صدیقه، مظفری، امیر احمد، محقر، علی. (۱۳۸۵). "ارزیابی کارایی دانشکده‌ها و گروه‌های آموزشی تربیت بدنی دانشگاه‌های دولتی با استفاده از مدل ریاضی تحلیل پوششی داده‌ها". المپیک، سال چهاردهم، شماره ۲، ص: ۷-۱۸.
۸. خلجی، حسن. (۱۳۸۱). "ارزیابی برنامه دوره کارشناسی تربیت بدنی از دیدگاه دانش‌آموختگان شاغل در استان مرکزی". نشریه حرکت، شماره ۱۳، ص: ۵۵-۷۲.
۹. سرکارآرانی، محمدرضا. (۱۳۸۰). ارتباط آموزش عالی و بازار کار در ژاپن، دانشگاه الزهراء(س). فصلنامه علمی-پژوهشی علوم انسانی. دوره ۱۱، شماره: ۳۸ و ۳۷، بهار و تابستان ۱۳۸۰، ص: ۲۳۷-۲۸۰.

۱۰. صابونچی، رضا. (۱۳۷۹). "بررسی کمی و کیفی وضعیت آموزشی-پژوهشی دوره‌های کارشناسی ارشد تربیت بدنی از دیدگاه دانشجویان این مقطع تحصیلی در دانشگاه‌های مجری و مستقر در تهران". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شهید بهشتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، ص: ۱-۱۴۵.
۱۱. علیزاده، محمدحسین، نصیری، خسرو. (۱۳۸۰). "بررسی مشکلات شغلی دانش‌آموختگان رشته تربیت بدنی و علوم ورزشی". نشریه حرکت، شماره ۷، ص: ۷۷-۸۹.
۱۲. عیدی، اکبر و علی‌پور، محمدرضا و عبدالهی، جواد. (۱۳۸۷). "سنجش اثربخشی دوره‌های آموزشی". ماهنامه تدبیر، شماره ۲۰۰، سال نوزدهم، ص: ۲۶-۳۲.
۱۳. فتاحی واجارگاه، کوروش و شفیعی، ناهید. (۱۳۸۶). "ارزشیابی کیفیت برنامه درسی دانشگاهی (مورد برنامه درسی آموزش بزرگسالان)". نشریه علمی-پژوهشی انجمن مطالعات برنامه درسی ایران، سال دوم، شماره ۵، ص: ۱-۲۶.
۱۴. گائینی، عباسعلی، دبیدی روشن، ولی ا... (۱۳۹۰). "اصول بنیادی فیزیولوژی ورزشی (چاپ هفتم)". سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی: تهران، ص: ۱-۶۶۰.
۱۵. ملا محمدی، آمنه. (۱۳۷۹). "ارزیابی کیفیت برنامه درسی رشته برنامه‌ریزی آموزشی در مقطع کارشناسی ارشد". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، ص: ۱-۱۲۴.
۱۶. میزانی، مهران. (۱۳۸۷). "بررسی مشکلات تدوین پایان‌نامه کارشناسی ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی در دانشگاه‌های منتخب". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشکده تربیت بدنی، دانشگاه تهران، چکیده: ص ۱.
۱۷. وزارت علوم و تحقیقات و فناوری سازمان سنجش آموزش کشور (۱۳۸۲). مجموعه گزارش‌های کارگاه‌های آموزشی ارزیابی درونی تهیه و تدوین دبیرخانه ارزیابی درونی. داندود از سایت: <http://www.pnu.ac.ir/portal/Home/ShowPage.aspx?Object=GENERALTEXT&CategoryID=1348d4bc-d3fc-4b2c-b3a1-b70646a5c68d&LayoutID=e2dde712-1040-4e96-b958-de75775e4663> (۱۳۹۲/۶/۱۸)
۱۸. هادوی، فریده، مهدی‌پور، عبدالرحمان. (۱۳۸۴). "طراحی الگو برای ارزشیابی دوره کارشناسی تربیت بدنی و علوم ورزشی مراکز و مؤسسات آموزش عالی دولتی". المپیک، سال سیزدهم، شماره ۲، ص: ۷۳-۵۹.

۱۹. همتی، فاطمه. (۱۳۸۳). "بررسی اثربخشی آموزش‌های متوسطه کشاورزی بر اشتغال در بخش کشاورزی مطالعه موردی آذربایجان شرقی". پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تربیت مدرس. ص: ۱-۱۴۱.

20. Brookes, M. (2003). "Evaluating the 'Student Experience: An Approach to Managing and Enhancing Quality in Higher Education'". *Journal of Hospitality, Leisure, Sport, and Tourism Education*. 2 (1): pp:17-26.
21. Chia, G., & Miller, P. W. (2008). "Tertiary Performance, Field of Study and Graduate Starting Salaries". *The Australian Economic Review*, vol. 41, no. 1, pp. 15-31.
22. Fengliang, L., & Xiaohao, D., & Morgan, W. Jhon. (2009). "Higher Education and the starting wages of graduates in China". *International Journal of Educational Development*. 374-381.
23. Hemati, F., Pezeshkirad GH.R., Chizari, M. (2007). "An Investigation of Employment Status and Career Success among Graduates of Agricultural Education Centers in East Azerbaijan Province". *Iranian Agricultural Extension and Education Journal* 2007; 3(1): pp. 1-9
24. Morgan, Ph. (2008). *Physical Educator*, vol. 65, Issue, Database: SPORTD iscus.www.newcastle.edu.au/research-center/cple/philip (2009/4/6).
25. Pietro, G. D. & Urwin, P. (2006). "Education and skills mismatch in the Italian graduate labor market". *Applied Economics*, 38, pp:79-93.
26. Rajab, A., Panatik, S.A., Rahman, A., Rahman, H.A., Sharri, R., Saat, M. (2011). "Service quality in a research university: a post-graduate perspective". *Social and behavioral science*. 29: pp:1830-1838.
27. Robert J. Angell, Troy W. Heffernan, Phil Megicks, (2008). "Service quality in postgraduate education". *Quality Assurance in Education*, 16(3): pp:236 - 254.
28. Sebastian, A. (2008). "Gender, Education and Employment: An Analysis of Higher Education and Labor Market Outcome in Kerala the Indian". *Journal of Labor Economics*, Vol. 51, No. 4. pp: 871-886.
29. Woodley, A. & Brennan, J. (2000). Higher Education and Graduate Employment in the United Kingdom, *European Journal of Education*, 35, No. 2. Pp:239-249.

30. Worthen, B.R. & Sanders, J.R. (1987). "Educational Evaluation: Alternative Approaches and Practical Guide-line". 4^{Ed}, New York: Longman. pg; 123.

